

Dr. Irena Iwańczuk (1907–2006) — *pro memoriam*

Dziewiątego listopada 2006 roku odeszła od nas w wieku 99 lat doktor nauk przyrodniczych Irena Iwańczuk, ostatnia uczennica profesora Konstantego Janickiego, twórcy polskiej szkoły parazytologicznej. Pani Irena Iwańczuk urodziła się 27 marca 1907 roku w Warszawie. Po ukończeniu w 1928 r. Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Warszawie podjęła studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego. Była uczennicą Profesora Konstantego Janickiego, a Jej kolegami na studiach i przyjaciółmi w następnych latach, był kwiat późniejszej polskiej zoologii i parazytologii. Niestety, śmierć rodziców i trudne warunki materialne, zmusiły ją, po uzyskaniu absolutorium w 1932 roku, do zajęcia się pracą zarobkową; początkowo dorywczą, a od 1936 r. w Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji miasta stołecznego Warszawy, najpierw w biurze, a następnie na stanowisku asystenta w Laboratorium Stacji Filtrów, gdzie prowadziła chemiczne, bakteriologiczne i biologiczne badania wody.

W czasie wojny, od 1940 r. uczestniczyła w konspiracji, początkowo w ZWZ, a następnie w Armii Krajowej; była żołnierzem Wojskowej Służby Kobiet, jako sanitariuszka. Uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim, pełniąc służbę w szpitalach polowych, kolejno przy ulicy Polnej 34, Śniadeckich 11 i Marszałkowskiej 70. Ranna w Powstaniu, nie opuściła posterunku i po kapitulacji została wraz z rannymi ewakuowana do szpitala w Zeithain przy Stalagu IV-B. Powróciła do kraju, również z rannymi,

w sierpniu 1945 r. Za udział w Powstaniu Warszawskim została odznaczona Warszawskim Krzyżem Powstańczym.

Po powrocie do Kraju ponownie podjęła pracę w Laboratorium Stacji Filtrów i wznowiła przerwane studia. W 1949 r. zdała zaległe egzaminy i 19 grudnia 1949 r. uzyskała na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego stopień magistra filozofii w zakresie zoologii, wraz z anatomią porównawczą. Jej praca magisterska dotyczyła pasożytów gęsi i kaczek. Od 15 kwietnia 1950 r. pracowała w Państwowym Zakładzie Higieny w Warszawie w Oddziale Parazytologii, początkowo na stanowisku asystenta naukowego, a od 1953 r. po zdaniu egzaminu z parazytologii, na stanowisku adiunkta. W 1965 r. Pani Irena Iwańczuk na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UW, za rozprawę pt. „Badania nad inwazją *Lambliamuris Bensen*, 1908, u białych myszy” wykonaną pod kierownictwem prof. dr Zdzisława Raabe, uzyskała stopień doktora nauk biologicznych.

W Państwowym Zakładzie Higieny dr Irena Iwańczuk prowadziła badania określające stopień zakażenia pasożytami dzieci ze żłobków, przedszkoli i szkół podstawowych oraz ludności Warszawy. Opracowywała metody parazytologicznych badań diagnostycznych, które następnie w formie zaleceń były przekazywane lekarzom i biologom Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych oraz do klinik i szpitali.

Prowadziła również badania epidemiologiczne, dotyczące obecności czynników zakaźnych pasożytów człowieka w środowisku zewnętrznym. Proponowała usprawnienia dezynfekcji elementów środowiska, mające na celu zmniejszenie ryzyka zakażenia się pasożytami

przez ludzi. Współpracowała z Główną Poradnią Zdrowia Psychicznego, poradniami Międzszkolnymi oraz Klinikami Pediatricznymi szpitali w celu określenia zakażenia pasożytami jelitowymi dzieci oraz określenia wpływu, wywoływanych przez nie chorób inwazyjnych, na ich system nerwowy.

Opublikowała ponad 30 prac i komunikatów naukowych z zakresu parazytologii środowiskowej i lekarskiej. Organizowała i prowadziła szkolenia z zakresu parazytologii dla studentów Uniwersytetu i Akademii Medycznej oraz środowiska lekarskiego. Należy także podkreślić modelowy charakter Jej środowiskowych badań parazytologicznych, który w latach późniejszych wykorzystywano w pracach seminaryjnych i magisterskich na kierunkach biologicznych o charakterze pedagogicznym.

Doktor Irena Iwańczuk była aktywnym uczestnikiem zjazdów i konferencji naukowych. Od początku swej działalności naukowej była członkiem Polskiego Towarzystwa Parazytologicznego. Została Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrną Odznaką Związku Pracowników Służby Zdrowia oraz Medalem 50-lecia Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie.

Z końcem 1971 r. doktor Irena Iwańczuk przeszła na emeryturę. Dalej jednak żywo interesowała się sprawami parazytologii i parazytologów; utrzymywała kontakty z licznymi przedstawicielami tego środowiska. W ostatnich miesiącach swego życia, z wielkim zaangażowaniem, choć w zakresie ograniczonym, ze względu na wiek i brak możliwości opuszczania mieszkania, uczestniczyła w odnawianiu nagrobka swojego wielkiego nauczyciela, profesora Konstantego Janickiego, oraz w organizacji sesji naukowej poświęconej Jego pamięci.

Zmarła 9 listopada 2006 roku, została pochowana 16 listopada na Cmentarzu Bródnowskim w kwaterze D-2-12.

Stanisław L. Kazubski
Teresa Orecka-Grabda

Wykaz publikacji Dr Iwańczuk

Iwańczuk I. 1953. Badania nad zarażeniem pasożytami jelitowymi dzieci w żłobkach Warszawy. *Acta Parasitologica Polonica* 1: 133–147.

Iwańczuk I. 1955. *Hymenolepis nana* (notatka w dziale pytań i odpowiedzi). *Wiadomości Lekarskie* 8: 326–327.

Iwańczuk I., Stobnicka I. 1955. Badania nad zarażeniem pasożytami jelitowymi dzieci w przedszkolach i szkołach podstawowych m. Warszawy. *Acta Parasitologica Polonica* 3: 77–98.

Iwańczuk I. 1956. Badanie ścieków miejskich na obecność jaj ludzkich robaków jelitowych. *Wiadomości Parazytologiczne* 2: 5 supl. 85–86.

Iwańczuk I., Dożańska W. 1956. Wpływ chlorowania na przeżywalność jaj *Ascaris* sp. w ściekach. *Wiadomości Parazytologiczne* 2 (5 supl.): 87–88.

Iwańczuk I., Wołowska J., Sobkiewicz H. 1956. Wpływ chorób inwazyjnych na system nerwowy dzieci w wieku szkolnym. *Wiadomości Parazytologiczne* 2 (5 supl.): 123–124.

Iwańczuk I., Stobnicka I. 1957. Spostrzeżenia dotyczące zakażenia pasożytami jelitowymi u dzieci leczonych w Główniej Poradni Zdrowia Psychicznego. *Pediatrics Polska* 32: 131–141.

Iwańczuk I., Dożańska W. 1958. Wpływ chlorowania na przeżywalność jaj *Ascaris suis* w ściekach miejskich. *Acta Parasitologica Polonica* 5: 429–448.

Iwańczuk I., Łukasiak J. 1958. Badania nad parazytofauną szczura wędrownego *Rattus norvegicus* Erx., ze szczególnym uwzględnieniem nosicielstwa *Hymenolepis nana* i *Giardia intestinalis*. *Wiadomości Parazytologiczne* 4: 701–702.

Iwańczuk I. 1958: Jaja robaków pasożytniczych w ściekach miejskich Warszawy. *Wiadomości Parazytologiczne* 4: 539–540.

Iwańczuk I., Dożańska W., 1958: Wpływ różnych związków chemicznych na żywotność jaj *Ascaris* sp. *Wiadomości Parazytologiczne* 4: 541–542.

Iwańczuk I., Dymowska Z., Kozłowska D., Stobnicka I., Włodek Z. 1958. Wyniki akcji zwalczania pasożytów jelitowych i zimnicy w zamkniętych zespołach dziecięcych. *Pediatrics Polska* 33: 1187–1197.

Iwańczuk I., Macierewicz M., Horbowska H., Truchanowicz Z. 1958. Współwystępowanie zespołów bakteryjnych i pasożytów jelitowych w biegunkach dziecięcych. *Wiadomości Parazytologiczne* 4: 513–515.

Iwańczuk I., Łukasiak J. 1959. Szczególny przypadek cysticerkozy u białej myszy. *Acta Parasitologica Polonica* 7: 533–538.

Iwańczuk I., Dożańska W. 1959. Badania nad wpływem różnych związków chloru na przeżywalność jaj *Ascaris* w zależności od pH i potencjału oksydacyjno-redukcyjnego. *Rocznik Państwowego Zakładu Higieny* 10: 547–557.

Iwańczuk I. 1961. Badania nad dynamiką rozwoju populacji lamblii. *Wiadomości Parazytologiczne* 7 (2 supl.): 469–474.

Iwańczuk I. 1961. O zróżnicowaniu trofozoitów i cyst w populacji *Lamblia* sp. *Wiadomości Parazytologiczne* 7 (2 supl.): 475–477.

Iwańczuk I. 1961. Badania nad wpływem kompostowania na jakościowy i ilościowy skład jaj robaków ludzkich. *Wiadomości Parazytologiczne* 7 (2 supl.): 479–484.

Iwańczuk I. 1961. Badania kompostów miejskich na obecność jaj robaków jelitowych człowieka. *Wiadomości Parazytologiczne* 7 (2 supl.): 485–489.

Iwańczuk I. 1961. Próby likwidacji owsicy wśród dzieci na terenie przedszkoli warszawskich. *Wiadomości Parazytologiczne* 7 (2 supl.): 499–501.

Iwańczuk I., Stobnicka I. 1963. Badania warzyw i owoców z rynków warszawskich na obecność jaj robaków jelitowych człowieka. *Przegląd Epidemiologiczny* 17: 223–230.

Iwańczuk I. 1963. Wpływ kompostowania na jaja robaków jelitowych człowieka. *Przegląd Epidemiologiczny* 17: 327–335.

Iwańczuk I. 1964. Badanie wpływu różnych stopni oczyszczania ścieków na obecność jaj robaków jelitowych. *Wiadomości Parazytolo-*

giczne 10: 413–414.

Iwańczuk I. 1965. Studies on the course of infection with *Lamblia muris* Bensen, 1908 in albino mice. *Acta Parasitologica Polonica* 13: 227–258.

Grabiński A., Iwańczuk I. 1965. Częstość występowania pasożytów przewodu pokarmowego w ostrej czerwonce bakteryjnej. *Wiadomości Parazytologiczne* 11: 165–168.

Iwańczuk I. 1966. On the mechanism of emergence of three forms of *Lamblia* sp. cysts in the parasite population. *Acta Parasitologica Polonica* 14: 213–218.

Iwańczuk I. 1967. Badania dróg inwazji pasożytów jelitowych człowieka na terenie osiedla Ursynów. *Materiały IX Zjazdu PTP, Katowice*: 147–149.

Iwańczuk I. 1967. Baseny kąpielowe jako drogi inwazji pasożytów jelitowych człowieka. *Materiały IX Zjazdu PTP, Katowice*: 153–154.

Iwańczuk I. 1967. Studies on the distribution of *Lamblia muris* in the alimentary tract of white mice. *Acta Parasitologica Polonica* 15: 367–373.

Iwańczuk I., Stobnicka I. 1968. Źródła inwazji pasożytów jelitowych człowieka. *Wiadomości Parazytologiczne* 14: 407–424.

Iwańczuk I. 1969. Swimming pools as source of infection of man with intestinal parasites. *Acta Parasitologica Polonica* 17: 139–145.

Iwańczuk I. 1969. Poszukiwania jaj robaków jelitowych człowieka na plażach rzecznych. *Wiadomości Parazytologiczne* 15: 67–70.

Iwańczuk I., Kelus J. 1971. Wpływ chloru i jodu czynnego na przeżywalność jaj robaków jelitowych człowieka — *Ascaris lumbricoides* i *Enterobius vermicularis* — w basenach kąpielowych. *Rocznik Państwowego Zakładu Higieny* 22: 179–187.

Iwańczuk I., Wichrowska B. 1973. Wpływ srebra na przeżywalność jaj robaków jelitowych człowieka — *Ascaris lumbricoides* i *Enterobius vermicularis* w basenach kąpielowych. *Rocznik Państwowego Zakładu Higieny* 24: 477–483.